

سلامت و رفاهیت

دانشگاه تهران

دانشکده اقتصاد

عنوان:

ارزیابی انگیزه فعالیت‌های اقتصادی از منظر

اقتصاد اسلامی

نگارش:

فرزانه مستخدمین حسینی

استاد راهنما:

دکتر حسن سبحانی

استاد مشاور:

دکتر حمید ابریشمی

پایان نامه جهت دریافت درجه کارشناسی ارشد در رشته علوم اقتصادی

تیر ۱۳۹۲

خدایا

عطا کن تو نوری

که محصول فکرم

رضای تو باشد

تقدیم به:

پدرم که عالمانه به من آموخت تا چگونه در عرصه زندگی، استادگی را تجربه نمایم؛

و به مادرم، دریای بی کران فداکاری و عشق که وجودم برایش همه رنج بود و وجودش برایم همه مهر؛

و به همسرم، اسطوره زندگیم، پناه حستگیم و امید بودنم؛

و به دانشمندان، بزرگان، و جوانمردانی که جان و مال خود را در حفظ و اعلاسی این مرز و بوم فدا نموده و می نمایند.

چکیده:

مطالعه‌ی انگیزه‌ی فعالیت‌های اقتصادی که می‌تواند انتخاب‌ها و تصمیم‌گیری‌های افراد را تحت تأثیر قرار دهد، یکی از مهم‌ترین بخش‌های علم اقتصاد است. در علم روان‌شناسی انگیزه‌ها معادل امیال و نیازهای انسان هستند که بدون شک شناخت امیال و نیازهای انسان، مستلزم شناخت ماهیت انسان و دیدگاه‌های وی درباره‌ی جهان اطراف است. این شناخت‌ها که مبانی بینشی نامیده می‌شود در هر نظام و جامعه‌ای متفاوت است.

پژوهش حاضر با بررسی مبانی بینشی دو نظام سرمایه‌داری - که نظریات روان‌شناسی غربی و اقتصاد متعارف در آن شکل گرفته است - و اسلام و همچنین منابع و متون اقتصادی، روان‌شناسی و اسلامی این‌گونه نتیجه می‌گیرد که انگیزه‌ها و نیازهای متصور برای انسان در این دو نظام متفاوت است و این نیازهای مطرح‌شده منطبق با مبانی بینشی پذیرفته شده در هر دو نظام است.

یکی از مهم‌ترین مولفه‌هایی که در ارتباط با انگیزه‌ی فعالیت‌های اقتصادی تأثیری دوسویه دارد، نهادهای مالی هستند. این پژوهش با بررسی چندین نهاد مالی نتیجه می‌گیرد که انگیزه‌ی افراد در خصوص پس‌انداز و یا دریافت تسهیلات تعیین‌کننده‌ی انتخاب نهادهای بانکی است، در نتیجه هرچه انگیزه‌ها به سمت نهادی خاص متمایل‌تر باشد، آن نهاد بخصوص توسعه‌ی بیشتری خواهد یافت. از طرفی نهادهایی خاص - مثل قرض‌الحسنه - باعث می‌شوند فقط انگیزه‌های مادی صرف مد نظر نباشد و انگیزه‌های غیرمادی و معنوی در افراد تقویت شود.

پیشگفتار:

آنچه که در اقتصاد رفتاری پایه و اساس رفتارهای اقتصادی تلقی می‌شود، انگیزه‌ی افراد است که با تغییر این انگیزه‌ها رفتارها متفاوت شده و فعالیت‌های اقتصادی افراد سمت و سوی دیگری در پیش می‌گیرد. در این پژوهش انگیزه‌ی سه گروه مصرف‌کننده، تولیدکننده و فعالان خیریه که فعالیت‌های نوع‌دوستانه انجام می‌دهند، مورد بررسی قرار گرفته است. هرچند تأثیر رفتارهای دولت که به عنوان عامل مهم اقتصادی در جوامع نقش ایفا می‌کنند، غیرقابل انکار است و بررسی انگیزه‌های دولت نیز ضرورت دارد اما این پژوهش به دلیل فرصت ناکافی و پرهیز از سطحی‌نگری گروه دولت را کنار گذاشته تا گروه‌های دیگر با عمق بیشتری مورد بررسی قرار گیرند.

آنچه در این پژوهش اهمیت داشته است بیان دیدگاه‌های نظام سرمایه‌داری و اسلام در خصوص انگیزه‌های فعالیت‌های اقتصادی بوده است و دنبال نمودن نقد نظام سرمایه‌داری در دستور کار قرار نگرفته است.

واژه‌هایی که در این پژوهش بررسی شده‌اند از لحاظ لغت‌شناسی فارسی، انگلیسی و عربی تعریف شده است. هرچند تعریف آن‌ها در قالب مفاهیم کیفی بوده است که قابل تحقیق و بررسی باشد، اما باید در تحقیقات آتی به قابل سنجش بودن لغات اسلامی برای اثبات حقانیت اسلام در برابر نظام‌های دیگر توجه شود.

امید است کمبودهای موجود در این پژوهش مورد توجه پژوهش‌های آتی قرار گیرد تا این‌گونه مباحث از غنای بیشتری برخوردار گردند.

تقدیر و تشکر:

به مصداق «من لم یسکر المخلوق لم یسکر الخالق» بسی شایسته است از استاد فریخته و فرزانه جناب آقای دکتر حسن سجانی

که با نکته‌های دلاویز و گفته‌های بلند، صحیفه‌های سخن را علم‌پرور نمود و همواره راه‌سما و راه‌کشای نگراننده در اتمام و اكمال پایان نامه

بوده است، تقدیر و تشکر نمایم.

فهرست مطالب

فصل اول: کلیات و مفاهیم پژوهش

- ۱-۱- مقدمه ۱
- ۲-۱- تعریف مساله ۱
- ۱-۲-۱- ترابط نظری علم اقتصاد و روان‌شناسی ۱
- ۳-۱- هدف پژوهش ۴
- ۴-۱- ضرورت اجرای طرح ۴
- ۵-۱- روش‌ها و فنون اجرای طرح ۴
- ۶-۱- تعاریف ۵
- ۱-۶-۱- انگیزه و واژه‌های مرتبط با آن ۵
- ۲-۶-۱- انگیزه و واژه‌های مرتبط با آن در اسلام ۸
- ۳-۶-۱- فعالیت ۱۱
- ۴-۶-۱- فعالیت در اسلام ۱۱
- ۵-۶-۱- فعالیت اقتصادی ۱۵
- ۳-۱- نتیجه‌گیری ۱۶

فصل دوم: ادبیات پژوهش

- ۱-۲- مقدمه ۱۷
- ۲-۲- مفروضات بیانگر انگیزه‌ها هستند و انگیزه‌ها ریشه در بیش افراد دارند ۱۷
- ۱-۲-۲- بررسی‌های بازرگانی (۱۳۶۶) ۱۷
- ۲-۲-۲- سیلبربرگ (۱۳۶۸) ۱۸
- ۳-۲-۲- انصار و همکاران (۱۳۷۸) ۱۸
- ۴-۲-۲- حسینی (۱۳۸۲) ۱۹

- ۱۹ عیوضلو (۱۳۸۷) ۵-۲-۲
- ۲۰ مبانی بینشی نظام سرمایه‌داری و اسلام ۳-۲
- ۲۰ بررسی‌های بازرگانی (۱۳۶۶) ۱-۳-۲
- ۲۰ نصری (۱۳۷۶) ۲-۳-۲
- ۲۰ میرمعزی (۱۳۸۱) ۳-۳-۲
- ۲۱ حسینی (۱۳۸۲) ۴-۳-۲
- ۲۱ ایروانی (۱۳۸۴) ۵-۳-۲
- ۲۱ عیوضلو (۱۳۸۷) ۶-۳-۲
- ۲۲ نجارزاده (۱۳۸۷) ۷-۳-۲
- ۲۲ میرمعزی (۱۳۸۹) ۸-۳-۲
- ۲۲ انگیزه‌های اقتصادی ۴-۲
- ۲۳ نجات‌الله صدیقی (۱۳۷۵) ۱-۴-۲
- ۲۳ غنی‌نژاد (۱۳۷۶) ۲-۴-۲
- ۲۳ حسینی (۱۳۷۸) ۳-۴-۲
- ۲۴ حالبیچ (۱۳۸۲) ۴-۴-۲
- ۲۴ حسینی (۱۳۸۲) ۵-۴-۲
- ۲۵ جابری (۱۳۸۸) ۶-۴-۲
- ۲۵ نتیجه‌گیری ۵-۲

فصل سوم: مبانی بینشی و مفهوم‌شناسی انگیزه در روان‌شناسی و اقتصاد متعارف

- ۲۶ مقدمه ۱-۳
- ۲۷ تعریف مبانی بینشی ۲-۳
- ۲۸ مبانی بینشی اقتصاد متعارف ۳-۳
- ۲۸ مبانی معرفت‌شناسی ۱-۳-۳
- ۲۹ خداشناسی ۲-۳-۳

- ۳۰ جهان‌شناسی ۳-۳-۳
- ۳۱ انسان‌شناسی ۴-۳-۳
- ۳۳ جامعه‌شناسی ۵-۳-۳
- ۳۴ نظریات مربوط به انگیزش ۴-۳-۳
- ۳۴ منشأ فلسفی مفاهیم انگیزشی ۱-۴-۳
- ۳۵ نظریات نخستین انگیزش ۲-۴-۳
- ۳۸ نظریات معاصر انگیزش ۳-۴-۳
- ۴۶ پیش‌فرض رفتارهای اقتصادی از چشم‌انداز اقتصاد متعارف ۵-۳-۳
- ۴۹ انگیزش در تفکر اقتصاددانان دوره‌ی کلاسیک ۶-۳-۳
- ۴۹ ۱-۶-۳-توماس هابز (۱۶۷۹-۱۵۸۸)
- ۵۰ ۲-۶-۳-برنارد ماندویل (۱۷۳۳-۱۶۷۰)
- ۵۱ ۳-۶-۳-فرانسیس هاجسن (۱۷۴۶-۱۶۹۴)
- ۵۱ ۴-۶-۳-دیوید هیوم (۱۷۷۶-۱۷۱۱)
- ۵۱ ۵-۶-۳-آدام اسمیت (۱۷۲۳-۱۷۹۰)
- ۵۴ ۶-۶-۳-توماس رابرت مالتوس (۱۷۶۶-۱۸۳۴)
- ۵۴ ۷-۶-۳-جرمی بنتهام (۱۷۴۸-۱۸۳۱)
- ۵۵ ۸-۶-۳-جان استوارت میل (۱۸۰۶-۱۸۷۳)
- ۵۵ ۷-۳-انگیزش در تفکر اقتصاددانان دوره‌ی نئوکلاسیک
- ۵۸ ۸-۳-فعالیت‌های نועدوستانه در اقتصاد متعارف
- ۵۸ ۱-۸-۳-مفهوم فعالیت‌های نועدوستانه
- ۵۹ ۲-۸-۳-انگیزه‌های فعالیت‌های نועدوستانه در اقتصاد متعارف
- ۶۱ ۳-۸-۳-انگیزه‌های نועدوستی از دیدگاه اقتصاددانان کلاسیک و نئوکلاسیک
- ۶۳ ۹-۳-نتیجه‌گیری

فصل چهارم: مبانی بینشی و مفهوم‌شناسی انگیزه در اسلام

۶۵	۱-۴- مقدمه
۶۵	۲-۴- مبانی بینشی اقتصاد اسلامی
۶۵	۱-۲-۴- معرفت‌شناسی
۶۶	۲-۲-۴- خداشناسی
۶۶	۳-۲-۴- جهان‌شناسی
۶۷	۴-۲-۴- انسان‌شناسی
۶۸	۵-۲-۴- جامعه‌شناسی
۶۸	۳-۴- انواع انگیزه‌ها (نیازها) از منظر اسلام
۶۹	۱-۳-۴- نیازهای مادی (فیزیولوژیک)
۷۰	۲-۳-۴- نیازهای روانی
۷۷	۳-۳-۴- نیازهای معنوی
۸۱	۴-۴- پیش‌فرض در رفتارهای اقتصادی از چشم‌انداز اقتصاد اسلامی
۸۱	۱-۴-۴- عقلانیت‌تبعیدی
۸۱	۲-۴-۴- عقلانیت‌تعديل‌یافته
۸۳	۵-۴- تحلیل نفع‌شخصی و لذت در اسلام
۸۶	۶-۴- انگیزه‌های مصرف‌کننده در اسلام
۸۷	۷-۴- انگیزه‌های تولیدکننده در اسلام
۸۹	۱-۷-۴- بررسی بیشینه‌سازی سود (مهم‌ترین انگیزه‌ی تولیدکننده) با توجه به بینش اسلامی
۹۰	۸-۴- فعالیت‌های نوع‌دوستانه در اسلام
۹۱	۱-۸-۴- معنای فعالیت‌های نوع‌دوستانه و اقسام آن در اسلام
۹۲	۲-۸-۴- انگیزه‌های فعالیت‌های نوع‌دوستانه در اسلام
۹۴	۹-۴- نتیجه‌گیری
	فصل پنجم: تأملی بر رابطه متقابل انگیزه و نهادهای اقتصادی
۹۵	۱-۵- مقدمه

- ۹۵-۲-۵- تعریف نهاد.....
- ۹۶-۳-۵- دسته‌بندی نهادها.....
- ۹۷-۴-۵- وظایف نهادها.....
- ۹۸-۵-۵- تأثیرگذاری نهادها بر انگیزه‌ها.....
- ۹۹-۶-۵- حق مالکیت.....
- ۱۰۰-۱-۶-۵- حق مالکیت در نظام سرمایه‌داری.....
- ۱۰۱-۲-۶-۵- حق مالکیت در نظام اسلام.....
- ۱۰۴-۳-۶-۵- حق مالکیت فکری.....
- ۱۰۵-۴-۶-۵- پیشنهادی برای تأثیرگذاری بیشتر مالکیت بر انگیزه‌ها.....
- ۱۰۵-۷-۵- وقف.....
- ۱۰۷-۱-۷-۵- انگیزه‌ی وقف.....
- ۱۰۸-۲-۷-۵- آثار اقتصادی وقف.....
- ۱۰۹-۸-۵- قرض‌الحسنه.....
- ۱۱۱-۱-۸-۵- جایگاه قرض‌الحسنه.....
- ۱۱۴-۲-۸-۵- انگیزه‌های قرض‌الحسنه.....
- ۱۱۵-۳-۸-۵- آثار اجتماعی قرض‌الحسنه.....
- ۱۱۵-۴-۸-۵- آثار اقتصادی قرض‌الحسنه.....
- ۱۱۸-۹-۵- نتیجه‌گیری.....

فصل ششم: ارزیابی انگیزه فعالیت‌ها در اقتصاد متعارف از منظر اقتصاد اسلامی

- ۱۲۰-۱-۶- مقدمه.....
- ۱۲۰-۲-۶- انسان‌شناسی.....
- ۱۲۰-۱-۲-۶- عقل.....
- ۱۲۲-۳-۲-۶- قلب.....
- ۱۲۳-۳-۶- عقلانیت.....

۱۲۴..... ۱-۳-۶- اصول عقلانیت ایزاری

۱۲۶..... ۲-۳-۶- اصول عقلانیت اسلامی

۱۲۷..... ۴-۶- نفع شخصی، لذت و درد

۱۳۱..... ۵-۶- امیال و نیازهای آدمی

۱۳۵..... ۶-۶- انگیزه‌ی فعالیت‌های نوع‌دوستانه

۱۳۶..... ۷-۶- نتیجه‌گیری

فصل هفتم: نتیجه‌گیری و پیشنهادات

۱۳۷..... ۱-۷- مقدمه

۱۳۷..... ۲-۷- نتایج

۱۴۰..... ۳-۷- پیشنهادات

۱۴۱..... منابع و مآخذ

فهرست جدول‌ها

جدول ۱-۷ ۱۳۷

فهرست شکل‌ها

شکل ۱-۱	۷
شکل ۱-۳	۳۷
شکل ۲-۳	۴۳
شکل ۳-۳	۵۴
شکل ۱-۶	۱۲۲
شکل ۲-۶	۱۲۳
شکل ۱-۷	۱۳۸
شکل ۲-۷	۱۳۸

فصل اول

کلیات و مفاهیم پژوهش

۱-۱- مقدمه

انتزاعی بودن "انسان اقتصادی" مدنظر جریان اقتصاد متعارف که بر مبنای رفتار عقلایی دست به انتخاب می‌زند به تأیید رسیده است. آن‌جا که فرد با دیدن هم‌نوع خود که نیازمند است، به یاری‌اش می‌شتابد و بخشی از مال و ثروت خود را به او می‌بخشد و بار زیان مادی را بر دوش می‌کشد، در واقع عقلانیت مورد نظر اقتصاد متعارف را زیر سوال برده است. و یا زمانی که انتظار داریم فرض انتقالی بودن رجحان‌ها توسط افراد رعایت شود، اما در واقعیت این‌طور نیست^۱، این فرضیه در ذهن به‌وجود می‌آید که عقلانیت حاکم بر اقتصاد متعارف می‌تواند مبنایی برای انتخاب و تصمیم‌گیری افراد نباشد و مؤلفه (مؤلفه‌ها)ی دیگری وجود دارد که می‌تواند انتخاب‌های افراد را تحت تأثیر قرار دهد.

۱-۲- تعریف مساله

شاید اولین سوالی که به ذهن خواننده خطور کند این باشد که چرا موضوع این پژوهش، بین دو رشته‌ی اقتصاد و روان‌شناسی است؟

از آن‌جایی که واحد تحلیل هر دوی این علوم، فرد و رفتار او می‌باشد تعامل بین علم اقتصاد و روان‌شناسی می‌تواند برای نظریه‌پردازی اقتصادی مورد استفاده‌ی اقتصاددانان قرار بگیرد.

برای اثبات این مطلب رابطه‌ی علم اقتصاد و روان‌شناسی بیان خواهد شد.

۱-۲-۱- ترابط نظری علم اقتصاد و روان‌شناسی

برای درک رابطه‌ی این دو علم باید به تعاریف هر دو پرداخت. مارشال اقتصاد را علم "مطالعه‌ی ثروت و بخشی از مطالعه‌ی انسان" می‌داند. ساموئلسون اقتصاد را "مطالعه‌ی چگونگی انتخاب انسان و جامعه برای به‌کارگیری منابع تولیدی کمیاب جهت تولید کالا و توزیع آن‌ها" می‌داند (Samuelson, 1964:5). در تعریفی جامع، اقتصاد را می‌توان "مطالعه‌ی نحوه‌ی انتخاب عاملان اقتصادی با تمرکز بر انگیزه‌ها" دانست. (Stiglitz and Walsh, 2002: 10-15 & 20). روان‌شناسی را نیز علم مطالعه‌ی رفتار انسان و حیوانات (Hilgard and Atkinson, 1969: 3).

^۱ طبق فرض انتقالی بودن رجحان‌ها اگر فردی سبب را بر پرتقال و پرتقال را بر گلابی ترجیح دهد، نتیجه می‌گیریم که سبب را بر گلابی ترجیح می‌دهد اما در مقام عمل مشاهده می‌کنیم که برخی افراد گلابی را بر سبب ترجیح داده‌اند.

مطالعه‌ی علمی رفتار (Nicholas, 2008)، و علم رفتار و فرآیندهای ذهنی (Coon and Mitterer, 2010: 45) تعریف می‌کنند.

بنابر گستره‌ی مفهومی تعاریف ذکر شده از علم اقتصاد و مؤلفه‌های کلیدی موجود در مطالعات انجام شده در این علم، مفاهیم اقتصادی‌ای چون تعادل^۱، انتخاب عقلانی^۲، پس‌انداز^۳، حداکثرسازی مطلوبیت^۴، ترجیحات^۵، رفتار در شرایط عدم اطمینان^۶ و نرخ تنزیل اجتماعی^۷ همگی در ارتباط مستقیم با روان‌شناسی و رفتار فرد می‌باشند. بنابراین ادعای وجود مرزبندی دقیقی بین علم اقتصاد و روان‌شناسی به نحوی که هر یک مسائل جداگانه‌ای را مورد بررسی قرار می‌دهند نادرست به نظر می‌رسد. (محمدجواد رضایی و مهدی موحد بکنظر، ۱۳۸۹، صص ۴-۵)

یکی از موضوعات مهم در روان‌شناسی، انگیزش^۸ است که بر رفتار انسان‌ها اثرگذار است. در هر نظریه‌ی علمی در حوزه‌ی علوم انسانی مناسب است دلایل و انگیزه‌های رفتار هر فرد توضیح داده شود. زیرا فعالیت‌های انسان مجموعه‌ای از رفتارها هستند که از انگیزه‌ها سرچشمه می‌گیرند. از این روی برای آنکه بررسی‌های اقتصاد دارای اعتبار باشد ابتدا باید نظام انگیزشی هر جامعه به خوبی توضیح داده شود. نظام انگیزشی نیز چیزی جز بینش افراد آن جامعه نسبت به نظام خلقت و جهان هستی نیست.

انگیزه یکی از وجوه مهم زندگی انسان است. به گونه‌ای که یک فرد برای ادامه‌ی زندگی، بقاء، فعالیت و حتی تغییر نیازمند انگیزه است و بدون انگیزه زندگی انسان بدون حرکت، راکد، سرد و بی‌روح خواهد بود. برای پرورش رفتارهای جدید باید یاد گرفت، اما برای عمل به آنچه یاد گرفته‌ایم، نیازمند انگیزه هستیم.

آنچه مورد اهمیت است نگرش انسان نسبت به خداوند و جهان هستی و خود انسان است که به نظر می‌رسد در اقتصاد متعارف و اقتصاد اسلامی متفاوت است و بر این اساس است که انگیزه‌ها متفاوت بوده و احتمالاً نتایج و اثرات فعالیت‌های اقتصادی هم متفاوت خواهد بود.

¹ Equilibrium

² Rational choice

³ Save

⁴ Utility maximization

⁵ Preferences

⁶ Behavior under uncertainty

⁷ Social discount rate

⁸ Motivation

تحولات قرن‌های پانزدهم و شانزدهم در زمینه‌ی اکتشافات جغرافیایی و فراهم آمدن امکانات برای دستیابی به منابع مواد اولیه در غرب، روابط تجارتي را توسعه داد. با به کار گرفتن پول در روابط اقتصادی و کشف ذخایر طلا در آمریکا، حجم تجارت بین کشورهای اروپایی با خارج ازدیاد یافت. با این تحولات انگیزه‌ی فعالیت‌های اقتصادی که تا قبل از قرن پانزدهم در اروپا تابع اصول مذهبی و اخلاقی بود تغییر کرد و بسوی کسب و تجارت و تجمع ثروت مادی و یا فلزهای گرانبها مانند طلا و نقره گسترش یافت.

پس از این دوره، تلاش‌های فراوانی برای تشریح نظام طبیعی حاکم بر رفتار انسان به عمل آمد. از جمله‌ی این تلاش‌ها، انتشار کتاب "تحقیق در ماهیت و علل ثروت ملل" در سال ۱۷۷۶ میلادی توسط "آدام اسمیت"^۱ که از وی به عنوان پدر علم اقتصاد یاد می‌شود، بود. وی قانون طبیعی را که فیزیوکرات‌ها در صدد بکار بستن آن بودند، ساده‌نویسی و با ارائه‌ی شواهد زنده از وقایع عصر و مهم‌تر از همه با هنر نویسندگی خود ارائه کرد. آدام اسمیت، انگیزه‌ی خودخواهی و نفع شخصی را قاعده‌ی عام و جهان‌شمولی دانست که بر تمام رفتارهای اقتصادی انسان حاکم است! به اعتقاد وی، فرد همواره در جستجوی نفع شخصی خویش است و این تمایل به بهزیستی مادی، انگیزه‌ی نیرومند است که از گهواره تا گور، همراه با انسان است. اسمیت با تأکید مبالغه‌آمیز بر انگیزه‌ی خویشتن‌پرستی و تعقیب نفع شخصی، در صدد برآمد تا انگیزه‌های نوع‌دوستی و همدردی با دیگران و حتی مسئله‌ی "نجات غریق" را نیز ناشی از حس خودخواهی انسان معرفی کند. (سیدرضا حسینی، ۱۳۷۸، ص ۲۱۴)

افراد با توجه به انگیزه‌شان و میزان قوت یا ضعف آن به فعالیت می‌پردازند. هرچه انگیزه‌ی فرد بیشتر و قوی‌تر باشد برای انجام کارش مصمم‌تر خواهد بود.

همچنین نوع انگیزه‌ی فرد، فعالیتش را تحت تأثیر قرار خواهد داد. مثلاً کسی که فقط برای امرار معاش خانواده‌اش کار میکند، به حداقل‌ها بسنده کرده و به فکر پیشرفت خود نیست اما کسی که علاوه بر امرار معاش به فکر کسب مقام بالاتر و شهرت است سخت‌تر کار می‌نماید و تلاش می‌کند تا در کار خود پیشرفت داشته باشد.

اینکه نوع انگیزه‌ی فرد چه می‌تواند باشد بستگی به عواملی از قبیل: بینش فرد به جهان هستی و ایدئولوژی فرد، شرایط جامعه و شرایط ژنتیکی فرد دارد.

^۱ Adam Smith

۱-۳- هدف پژوهش

در این پژوهش سعی بر آن است، انگیزه‌های اقتصادی انسان در سه گروه تولیدکنندگان، مصرف‌کنندگان و فعالین خیریه‌ها (که فعالیت‌های نوع‌دوستانه انجام می‌دهند)، مورد بررسی قرار گیرد. هرچند جایگاه دولت در کنار این سه گروه مهم و غیر قابل نادیده انگاشتن است، اما به دلیل فرصت ناکافی از بررسی انگیزه‌های دولت صرف‌نظر کرده همچنین نهادهایی که منجر به افزایش انگیزه‌های اقتصادی می‌شوند شناسایی شده و کانال‌هایی که از آن‌ها می‌توان این انگیزه‌ها را تحت تأثیر قرار داد بررسی گردد. در این پژوهش نظر اسلام درباره‌ی انگیزه‌ی فعالیت‌های اقتصادی نیز با استفاده از قرآن و احادیث و نهج البلاغه، بیان خواهد شد.

سوال‌هایی که قرار است در این پژوهش بدان پاسخ داده‌شود عبارتند از :

۱. انگیزه‌ی فعالیت‌های اقتصادی چیست؟
۲. چه نهادهایی در افزایش یا کاهش انگیزه‌ی فعالیت‌های اقتصادی دخیل هستند؟
۳. از منظر آموزه‌های اسلامی، انگیزه‌ی فعالیت‌های اقتصادی چیست؟
۴. آیا انگیزه‌ی مادی برای توضیح رفتار اقتصادی کفایت نمی‌کند؟
۵. آیا انگیزه‌ها برای تولیدکننده، مصرف‌کننده و فعالین خیریه‌ها متفاوت است؟

۱-۴- ضرورت اجرای طرح

از آن‌جا که موضوع انگیزه به عنوان پایه‌ی اقتصاد رفتاری مطرح است و بررسی آن در اقتصاد ماهیتی بین‌رشته‌ای به آن می‌بخشد و کمتر کسی وارد این‌گونه بحث‌ها می‌شود، همچنین از طرفی تضادهایی که در تصمیم‌گیری اقتصادی انسان‌ها دیده می‌شود، ضرورت اجرای این طرح را نشان می‌دهد.

۱-۵- روش‌ها و فنون اجرای طرح

با توجه به موضوع طرح، از دو روش اسنادی و تحلیل محتوی برای استنتاج اطلاعات در این پژوهش استفاده خواهد شد. از طریق روش اسنادی می‌توان به کتب، مجلات و نشریه‌ها و همچنین اسناد معتبر منتشر شده توسط سازمان‌های ذیصلاح مراجعه نمود. از طریق روش تحلیل محتوی نیز می‌توان به تحلیل وصفی و علی اطلاعات موجود پرداخت.